

Accept og håb

Antje Gimmler

Lade mig begynde lidt fjollet: i filmen *The Best Exotic Marigold Hotel* fra 2011 siger den lidt uheldige og meget uduelige hotelmanager altid "Everything will be alright in the end so if it is not alright it is not the end." I filosofien kender man til noget lignende. Som pragmatisten William James sagde, er det bedste endnu i vente, fremtiden er åben og stadig i sin vorden. Dertil ville den kritiske filosof Ernst Bloch tilføje: og fordi alt er i sin vorden og det bedste er endnu i vente, skal vi også have tiltro til det. Det er lettere paradokse formuleringer. Hvordan kan man tro på at det bliver godt, hvis alt tyder på at det ikke er det – at det ikke var godt og lige nu ikke er godt? Er der overhoved en begrundelse for en forventning om noget andet? Svaret er nok: fordi fremtiden er åben, fordi der er en mulighed, fordi der kan være en åbning. Den slags forventning, som ikke bygger på sikkerhed, kalder vi håb.

At mennesker føler og bærer håb er et grundvilkår, vi kan håbe på noget specifikt eller håbet er en disposition af mennesket, en indstilling så at sige. Hos Ernst Bloch griber håbet ud til en utopisk verden, noget, der ikke er og vi ikke kender helt. Hos den franske filosof Gabriel Marcel får håbet den plads vi måske alle kender bedst: håbet er en disposition, der giver os muligheden at overstå og at overkomme situationer af dyb fortvivlelse. Vi har altså at gøre med mindst to former for håb: det konkrete håb, fx at et menneske bliver helbredt. Og det mere underliggende håb, nemlig at der findes noget godt – så ubestemt det nu er, men som vil vise sig.

Det bringer mig til vores emne: nemlig hvilken rolle spiller håb for kronisk syge mennesker? Hvilken rolle kan kunst spille? Jeg har kun 5 minutter og emnet er komplekst. Jeg formulerer det derfor med postulater og vi kan diskutere dem bagefter:

Postulat 1: Mennesket har brug for håbet. Dog har mennesket også brug for sandheden. Accept af virkeligheden er vigtig som fundament for håbet.

Postulat 2: Mennesket kan finde håb i det der mislykkes. Faktisk endnu mere: ifølge teologen Paul Tillich kommer vi først til tiltro og tro igennem accepten af døden, først derefter har vi 'The courage to be'.

Postulat 3: Syge mennesker håber på forskellige måder, men det ubegribelige i håb er ens for alle.

Postulat 4: Kunsten – det har I måske ventet på – kunstens rolle er kompleks. At selv lave kunst (skrive, tegne, modellere etc.) giver muligheder at udtrykke sig – at lave kunst betyder egentlig at komme ud over sig selv, at bryde med en selvfiksering, som kan være usund.

Postulat 5: Kunst, ligesom arkitektur, har en påvirkning ikke kun på sindet, men også på vores kropslig fornemmelse. Det er rigtigt at hvis man betragter et kunstværk, bliver der mange tanker sat i gang – og det kan have en god effekt på ens psyke. Men kunst og arkitektur virker meget mere umiddelbare. Når Claus Ørntoft siger, at han ønsker at hans skulpturer rammer vores solarplexus, rammer han plet, mener jeg. Der er meget forskning om hvordan arkitektur understøtter helbredelsen på sygehuse. Der er også forskning om skriveprocesser, der støtter helbredelsen. Det samme gør naturerfaring.

Afslutningsvis: Måske er det et andet emne, men når jeg hører Tonjes og mange andres historier, er det klart for mig, at håb ikke kan være udelukkende det hvad jeg kaldte håb som disposition. Disse patienter har en ret til konkret håb. Et håb, der bygger på forskning og en lægevidenskab, der tager patienterne - og særlig kvinder – mere alvorlig. Men vi kan også antage, at mennesket vil altid leve med lidelser, det er en ikke realistisk utopi at vi kan afskaffe sygdomme. Det betyder at mennesket til alle tider skal lære at forholde sig til afmagt og lidelse. Her er det sikkert at kunst spiller en særlig rolle.